

УДК 371.134:009:159.925

Бреус Юлія Володимирівна, аспірантка кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Київського університету імені Бориса Грінченка

e-mail: ybreus@yandex.ua

ПРОБЛЕМА ЕМОЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація

Статтю присвячено вивченню проблеми емоційної готовності до професійної соціономічної діяльності. Формування емоційної готовності до професійної діяльності розглядається як провідна умова оптимізації професійного становлення фахівців соціономічного типу професій. Обґрунтовано, що формуванню компонентів емоційної готовності сприяють емоційні знання, що є результатом функціонування емоційного інтелекту. Виділено критерії оцінки вказаного феномену: конструктивний, регулятивний, стабілізуючий. Представлено аналіз результатів емпіричного дослідження емоційної готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців соціономічного типу професій.

Ключові слова: *емоційна готовність, професійна соціономічна діяльність, емоційний інтелект, емоційні знання, критерії оцінки емоційної готовності.*

Бреус Юлия Владимировна, аспирантка кафедры общей, возрастной и педагогической психологии Киевского университета имени Бориса Гринченко

ПРОБЛЕМА ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ ГОТОВНОСТИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СОЦИОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

Статья посвящена изучению проблемы эмоциональной готовности к профессиональной социономической деятельности. Формирование эмоциональной готовности к профессиональной деятельности

рассматривается как ведущее условие оптимизации профессионального становления специалистов социномического типа профессий. Обосновано, что формированию компонентов эмоциональной готовности способствуют эмоциональные знания, которые является результатом функционирования эмоционального интеллекта. Выделены критерии оценки указанного феномена: конструктивный, регулятивный, стабилизирующий. Представлен анализ результатов эмпирического исследования эмоциональной готовности к профессиональной деятельности будущих специалистов социномических типа профессий.

Ключевые слова: *эмоциональная готовность, профессиональная социномическая деятельность, эмоциональный интеллект, эмоциональные знания, критерии оценки эмоциональной готовности.*

Breus Yulia Volodymyrivna, postgraduate student of Chair of General, Age and Pedagogical Psychology of Borys Grinchenko Kyiv University

PROBLEM OF EMOTIONAL READINESS FOR PROFESSIONAL SOCIONOMIC ACTIVITY

Summary

The article is devoted to the problem of emotional readiness for professional socionomic activities. Formation of emotional readiness for professional activity is seen as a leading condition of optimization of professional development of specialists of socionomic professions. It is proved that the emotional knowledge contribute to formation of emotional readiness' components. The emotional knowledge is the result of emotional intelligence' functioning. The assessment criteria of emotional readiness are highlighted. There are constructive, regulative, stabilizing. The analysis of the research results of emotional readiness for professional activity of the future specialist of socionomic professions is presented.

Key words: *emotional readiness, professional socionomic activity, emotional intelligence, emotional knowledge, assessment criteria of emotional readiness.*

Постановка проблеми і актуальність дослідження. В умовах динамічної та швидкоплинної зміни освітніх та професійних вимог, постійно змінних соціальних та економічних умовах гостро постає проблема вдосконалення процесу підготовки конкурентоспроможних фахівців. Зміни традиційних форм та засобів професіоналізації особистості передбачають формування в майбутнього фахівця в умовах навчання у вищому навчальному закладі психологічної готовності до професійної діяльності як передумови ефективного її здійснення.

Особливий інтерес викликає фахова підготовка фахівців соціономічних професій, діяльність яких характеризується інтенсивними міжособистісними стосунками, стресогенністю, високим ступенем відповідальності. Зважаючи на такий характер діяльності, актуальним постає проблема дослідження емоційної готовності до професійної діяльності, що розглядається як усвідомлена готовність фахівця до реалізації емоційних компетенцій, необхідних для конструктивного вирішення професійних завдань (Т. Жванія).

Разом із цим, сучасний стан психологічної практики показав недостатній рівень розробленості проблеми емоційної готовності майбутніх фахівців соціономічного типу професій до здійснення професійної діяльності. Зокрема, актуальним залишається вивчення критеріїв оцінки емоційної готовності до професійної соціономічної діяльності.

Мета статті полягає у розкритті змісту та дослідженні особливостей прояву показників емоційної готовності до професійної діяльності у студентів соціономічного типу професій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На психологічних аспектах формування готовності до професійної діяльності зосереджують увагу Г. Балл, В. Дорохіна, В. Бондар, Ю. Гільбух, Л. Карамушка, Є. Клімов, В. Моляко, С. Равикович та ін. У межах різних підходів як компоненти структури психологічної готовності до діяльності розглядають інтелектуальні (когнітивні), мотиваційні, вольові та емоційні якості (В. Бодров); волю,

спрямованість інтелектуальних процесів, спостережливість, гнучкість уваги, уяву, стенічні емоції, саморегуляцію, на фоні яких відбувається динаміка психічних процесів у діяльності (А. Пуні); мотиваційний, рефлексивний, емоційний та сенсомоторний компоненти (Є. Калінін) та ін.

Проблему урахування емоційного компоненту у становленні майбутнього фахівця у своїх дослідженнях розкривають Г. Гагаєва, І. Грицюк, М. Дьяченко, В. Зарицька, Л. Кандилович, Г. Кошонько, Т. Павленко, А. Петровська, А. Пуні, П. Рудік, Н. Шеляховська та інші. У своїх дослідженнях О. Тарновська як підструктуру психологічної готовності до професійної діяльності виділяє емоційну готовність та визначає її своєрідним регулятором розвитку особистості, виразником її психологічного здоров'я, життєвою цінністю. Дана категорія є актуальною у зв'язку з дослідженням професійного становлення студентів соціономічного типу професій, або професій типу «людина-людина». Разом з тим, вивчення структури та оцінка сформованості зазначеного феномену у студентів продовжує залишатися поза увагою дослідників.

Викладення основного матеріалу. Емоційну готовність до професійної діяльності соціономічного типу ми розуміємо як інтегративну, динамічну властивість особистості, що визначається системною сукупністю емоційних знань та досвідом оперування ними; є важливим ресурсом особистості, що забезпечує результативність та ефективність міжособистісної взаємодії професійної діяльності майбутнього фахівця.

З метою вивчення особливостей прояву показників емоційної готовності до професійної діяльності було проведено емпіричне дослідження на базі Київського університету імені Бориса Грінченка протягом 2013-2014 рр. Вибірку склали студенти III курсу соціономічних професій у кількості 199 осіб.

За нашим припущенням, емоційна готовність формується на основі досвіду використання емоційних знань особистості. Емоційні знання, що є результатом функціонування емоційного інтелекту (EI), сприяють формуванню компонентів емоційної готовності. Саме тому вивчення емоційної готовності до

професійної соціономічної діяльності відбувалося у порівнянні результатів дослідження студентів із різним рівнем розвитку емоційного інтелекту.

За результатами методики ЕмІн Д.В. Люсіна було виокремлено три групи респондентів: з низьким (29,1%), середнім (38,7%) та високим (32,2%) рівнем емоційного інтелекту. Інтерпретуючи отримані дані, такі показники, як «дуже низький» та «низький» рівень розвитку були об'єднані в один – «низький», а «дуже високий та високий» – у «високий».

Враховуючи структурно-функціональні особливості емоційного інтелекту [1] та функціональне значення емоційної готовності до професійної соціономічної діяльності майбутнього фахівця [2; 3], ми виділяємо такі критерії її оцінки: *конструктивний; регулятивний; стабілізуючий*.

Конструктивний критерій емоційної готовності розуміється нами як можливість використання емоційних знань з метою визначення стратегії та тактики своїх дій задля оптимального розвитку та реалізації внутрішніх можливостей та здібностей людини.

Розвиток та реалізація своїх можливостей та здібностей у психології пов'язане із процесами самовизначення та самореалізації. Емоційні знання у цих процесах слугують орієнтиром конгруентних життєвих виборів та мотиваційним чинником активності особистості, що спонукає людину до реалізації власних можливостей та здійснення певного виду діяльності.

Вивчення ролі емоційного інтелекту у оптимізації процесів самовизначення та самореалізації студентів ми відбувалося за допомогою методики «Особистісна біографія» О.І. Моткова.

У даному контексті важливим є статистична перевірка розбіжностей показників конструктивного критерію емоційної готовності у студентів з різним рівнем ЕІ. Так, було використано Н-критерій Крускала-Уолліса, що дозволяє вивчити розбіжності більше ніж двома незалежними вибірками за проявом визначених показників (табл. 1). Напрямок розбіжностей допомагає проаналізувати визначений середній ранг.

**Порівняння показників конструктивного критерію емоційної
готовності у студентів з різним рівнем ЕІ**

№ п/п	Показники, рівень розвитку	Середній ранг			χ^2	Asymp. Sig.
		низький ЕІ (n=58)	середній ЕІ (n=77)	високий ЕІ (n=64)		
1.	Життєве самовизначення	79,68	103,29	114,46	11,522	,003
2.	Життєва самореалізація	83,62	102,29	112,09	7,636	,022
3.	Трансформація особистості	85,85	106,29	105,25	4,951	,084
4.	Загальна конструктивність особистості	76,87	103,27	117,02	15,197	,001

Статистично значима різниця у порівнянні отриманих результатів серед груп з різним рівнем розвитку ЕІ виявилася за показниками «життєве самовизначення» ($\chi^2=11,522$; $p \leq 0,01$), «життєва самореалізація» ($\chi^2=7,636$; $p \leq 0,05$) та «загальна конструктивність особистості» ($\chi^2=15,197$; $p \leq 0,001$). Враховуючи значення середнього рангу, рівень прояву розуміння та реалізації власних бажань, можливостей, здібностей зростає із збільшенням рівня розвитку ЕІ. Особи з високим рівнем емоційного інтелекту характеризуються збалансованістю прагнень і поведінки, займають активну позицію у житті, прагнуть до реалізації себе у значимій діяльності. У осіб з низьким рівнем емоційного інтелекту недостатньо сформоване уявлення про свій життєвий і професійний шлях, існують протиріччя між власними прагненнями і поведінкою, що не завжди супроводжується позитивними емоціями та впливає на низьку результативність діяльності. Особливого значення для осіб із середнім рівнем емоційного інтелекту набуває здатність до особистісного зростання, що передбачає самозміну особистості у процесі формування Я-образу для розвитку гармонійної цілісності особистості.

Наступний критерій вивчення емоційної готовності – *регулятивний*, що розуміється нами як наявність та досвід використання емоційних знань, які сприяють формуванню адаптивної поведінки.

Для вивчення особливостей адаптивної поведінки ми звернули увагу на наступні показники: «адаптація», «самоприйняття», «прийняття інших»,

«інтернальність», «прагнення до домінування» (за методикою СПА К. Роджерса і Р. Даймонда); тип міжособистісних стосунків реального та ідеального образу «Я-фахівця» (за методикою ДМС Т. Лірі).

Дослідження соціально-психологічної адаптації за методикою К. Роджерса і Р. Даймонда дозволило нам визначити особливості адаптаційних показників у студентів. З метою вивчення характеристик адаптивної / дезадаптивної поведінки у студентів з різним рівнем розвитку ЕІ було використано Н-критерій Крускала-Уолліса (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняння характеристик адаптивної / дезадаптивної поведінки у студентів з різним рівнем розвитку ЕІ

№ п/п	Інтегральні показники СПА	Середній ранг			χ^2	Asymp. Sig.
		низький ЕІ (n=58)	середній ЕІ (n=77)	високий ЕІ (n=64)		
1.	Адаптація	75,01	97,41	125,77	23,917	,000
2.	Прийняття себе	79,72	103,55	114,12	11,345	,003
3.	Прийняття інших	86,97	100,97	110,64	5,183	,075
4.	Інтернальність	73,66	93,31	131,93	32,891	,000
5.	Прагнення до домінування	93,56	96,59	109,94	2,903	,234

Було встановлено, що залежно від рівня розвитку ЕІ існує різниця між показниками адаптації ($\chi^2=23,917$; $p<0,001$), прийняття себе ($\chi^2=11,345$; $p<0,01$) та інтернальності ($\chi^2=32,891$; $p<0,001$). Це свідчить, що із підвищенням рівня ЕІ, у студентів проявляються характеристики адаптивності, прийняття себе як особистості, вони здатні до організації внутрішнього контролю.

У осіб з високим рівнем ЕІ рівень соціально-психологічної адаптації більш високий. Високий показник адаптації знаходить своє відображення у позитивній оцінці себе, переважанні внутрішнього контролю над зовнішнім.

Поведінка осіб із низьким рівнем ЕІ характеризується зростанням дезадаптивних проявів та знаходить своє виявлення у неприйнятті себе, переважанні зовнішнього контролю

Для осіб із середнім рівнем розвитку ЕІ характерний прояв як характеристик адаптивної поведінки, так і дезадаптивності. Таке співвідношення майже за всіма характеристиками свідчить про неоднозначність та непостійність поведінки вказаної групи осіб, що часто може залежати від ситуації, яка склалася, а не бути вибором особистості.

Дослідження поведінки майбутніх фахівців є цікавим з точки зору вивчення уявлень про наявні особливості поведінки та уявлень про те, яку поведінку має демонструвати фахівець соціономічних професій в ідеалі. Тобто, актуальним є вивчення реального та ідеально образу «Я-фахівця», зокрема властивих типів міжособистісних стосунків. Проаналізувати типи міжособистісної взаємодії реального та ідеального образу «Я-фахівець» дозволяє методика «Діагностика міжособистісних стосунків» Т. Лірі.

За результатами оцінки реального образу «Я-фахівець», серед реальних уявлень про себе як фахівця для всіх груп респондентів найбільш вираженими є показники VII та VIII октант (дружелюбний та альтруїстичний тип взаємодії).

Особи, для яких характерний дружелюбний тип міжособистісної взаємодії, схильні до співробітництва, гнучкі та компромісні при вирішенні проблем і в конфліктних ситуаціях, прагнуть бути у згоді з думкою оточуючих, слідуєть правилам і принципам «хорошого тону» у відносинах з людьми, ініціативні ентузіасти в досягненні цілей групи, прагнуть допомагати, заслужити увагу і любов.

Альтруїстичний тип міжособистісної взаємодії характеризує студентів як осіб відповідальних по відношенню до інших, безкорисливих, делікатних, добрих і чуйних; таких, що вміють підбадьорити і заспокоїти оточуючих, своє емоційне ставлення до людей виявляють у співчутті, симпатії, турботі.

Найменш вираженими є показники II октанти – егоїстичний тип взаємодії, що характеризує студентів як здатних до співпраці.

З метою з'ясування розбіжностей оцінки реального образу «Я-фахівця» для студентів з різним рівнем розвитку ЕІ було використано Н-критерій

Крускала-Уолліса. Виявлено наявність статистично значущих розбіжностей на рівні $p \leq 0,05$ за показниками таких типів взаємодії, як: агресивний ($\chi^2=6,573$), підозрілий ($\chi^2=6,573$), підлеглий ($\chi^2=9,626$) та залежний ($\chi^2=6,082$). З'ясовано, що для осіб із низьким рівнем розвитку ЕІ характерним є прояв нестриманості, надмірної впертості, ригідності установок, схильності до критицизму, невдоволення навколишнім. У той же час високі результати за шкалою «підлеглий» та «залежний» тип взаємодії свідчать про сором'язливість, схильність брати на себе чужі обов'язки, потребу в допомозі й довірі з боку оточуючих. Таке протиріччя може негативно впливати на особистість та призвести до виникнення внутрішньоособистісних конфліктів.

Дослідження образу ідеального фахівця показало, що такий образ дещо відрізняється від реального – більшість показників мають низький прояв рис. Така диференційованість сприйняття реального та ідеального образів свідчить про те, що образ ідеального фахівця в уявленнях респондентів має більш виражену адаптивну поведінку. Винятком є лише шкала авторитарного типу взаємодії, високі результати якої свідчать про наявність деспотичних тенденцій. Це може призвести до переоцінки власних можливостей, недовіри до думки інших, бажання всіх повчати, що негативно відображається на взаємодії з іншими людьми в цілому, і, зокрема, на професійній соціономічній діяльності.

Як виявилось, для представників груп з різним рівнем ЕІ у показниках ідеального образу «Я-фахівця» розбіжностей не існує. Це свідчить про те, що бачення ідеального образу «Я-фахівця» не залежить від розвитку ЕІ.

Наступною процедурою було вивчення цілісності образу «Я-фахівця» шляхом порівняння показників реального та ідеального образів «Я-фахівець» студентів за кожною шкалою методики. Порівняння розбіжностей проводилося між показниками реального та ідеального образу «Я-фахівець» окремо у кожній групі студентів з різним рівнем ЕІ за допомогою критерію χ^2 Фрідмана.

Порівняння розбіжностей між реальним та ідеальним образом «Я-фахівець» показало, що особи з низьким рівнем ЕІ характеризуються

прагненням до більшої вираженості авторитарного типу взаємодії ($\chi^2=8,321$; $p\leq 0,05$) та меншої вираженості підозрілого ($\chi^2=37,231$; $p\leq 0,001$), підлеглого ($\chi^2=18,286$; $p\leq 0,01$), залежного ($\chi^2=19,621$; $p\leq 0,01$), дружлюбного ($\chi^2=5,453$; $p\leq 0,05$).

Для осіб із середнім рівнем ЕІ характерним є розбіжність оцінки реального та ідеального образів у таких типах взаємодії, як: авторитарний ($\chi^2=9,058$; $p\leq 0,05$), агресивний ($\chi^2=5,73$; $p\leq 0,05$), підозрілий ($\chi^2=43,613$; $p\leq 0,001$), підлеглий ($\chi^2=16,254$; $p\leq 0,01$) та залежний ($\chi^2=13,235$; $p\leq 0,01$).

Що стосується осіб із високим рівнем ЕІ, то спостерігаємо менше розбіжностей між реальним та ідеальним образом «Я». Вони прагнуть бути більш авторитарними ($\chi^2=19,8$; $p\leq 0,01$), та менш підозрілими ($\chi^2=35,852$; $p\leq 0,001$), підлеглий ($\chi^2=6,811$; $p\leq 0,01$).

Як бачимо, із зростанням рівня розвитку ЕІ спостерігаємо прояв більш ефективної взаємодії з іншими людьми, зокрема: прагнення бути більш впевненими у собі, активними, цілеспрямованими, і при цьому проявляти чуйність, дослухатися до інших, бути відповідальним по відношенню до людей. Таким чином, можемо констатувати, що рівень ЕІ дійсно впливає на цілісність формування образу «Я-фахівця» та сприяє прояву більш адаптивної поведінки у процесі інтерперсональної взаємодії, що є невід'ємною частиною професійної соціономічної діяльності.

Наступним критерієм оцінки емоційної готовності є *стабілізуючий*, що визначається нами як можливість оперування емоційними знаннями, що сприяє збереженню емоційного здоров'я людини. Вивчення емоційного здоров'я відбувалося за наступними показниками: «емоційна комфортність» (методика соціально-психологічної адаптації К.Роджерса і Р.Даймонда); коефіцієнт самопочуття, індекси позитивних, негативних та депресивно-тривожних емоцій (методика «Диференціальна шкала емоцій» К. Ізарда); «гармонійність людини та її життя» (методика «Особистісна біографія» О.І. Моткова).

Статистично значимою за Н-критерієм Крускала-Уолліса (див. табл. 3) у групах із низьким, середнім та високим ЕІ є розбіжність прояву таких

показників: «гармонійність особистості і життя» ($\chi^2=9,425$; $p\leq 0,05$), «емоційний дискомфорт» ($\chi^2=17,476$; $p\leq 0,01$), «індекс позитивних емоцій» ($\chi^2=20,517$; $p\leq 0,01$), «індекс тривожно-депресивних емоцій» ($\chi^2=7,966$; $p\leq 0,05$) та «коефіцієнт самопочуття» ($\chi^2=9,352$; $p\leq 0,05$).

Таблиця 3

**Порівняння показників стабілізуючого критерію емоційної
готовності у студентів з різним рівнем ЕІ**

№ п/п	Інтегральні показники СПА	Середній ранг			χ^2	Asymp. Sig.
		низький ЕІ (n=58)	середній ЕІ (n=77)	високий ЕІ (n=64)		
1.	Емоційний комфорт	95,35	104,28	99,06	,823	,663
2.	Емоційний дискомфорт	118,91	105,21	76,60	17,476	,000
3.	Гармонійність особистості і життя	81,58	103,05	113,02	9,425	,009
4.	Індекс позитивних емоцій	76,47	98,21	123,48	20,517	,000
5.	Індекс негативних емоцій	105,58	98,66	96,56	,819	,664
6.	Індекс тривожно- депресивних емоцій	117,37	89,84	96,48	7,966	,019
7.	Коефіцієнт самопочуття	86,93	95,36	117,43	9,352	,009

Отримані результати свідчать про те, що особи із високим рівнем ЕІ характеризуються оптимальністю життєвого процесу, почуттям єдності в усіх сферах свого життя та іншими людьми. Загальне емоційне самопочуття є позитивним та комфортним для особистості. Емоційна сфера характеризується збалансованістю, переживанням позитивних емоцій.

Згідно з результатами дослідження, у осіб з низьким рівнем ЕІ емоційна сфера характеризується певними труднощами та протиріччями. Комплекс емоційних переживань як результат прояву активності у житті характеризується переживанням негативних емоцій та емоцій тривожно-депресивного комплексу.

Для осіб з середнім рівнем ЕІ характерним є те, що така людина всім задоволена, оптимістично налаштована, відкрито виражає свої почуття, вільна

від страху та тривоги. Характерне позитивне самопочуття, низький рівень переживання емоцій тривожно-депресивного комплексу. Проте є певна мінливість та ситуативність відчуття цілісності та єдності з усіма сферами свого життя, з людьми; існують проблеми та протиріччя емоційної сфери, пов'язані із рівною долею прояву емоційного комфорту та дискомфорту.

З метою уточнення та емпіричного підтвердження структури емоційної готовності до професійної соціономічної діяльності був використаний метод факторного аналізу (див. табл. 4).

Таблиця 4

Структура емоційної готовності до професійної соціономічної діяльності

Компоненти	Показники	Extraction	% дисперсії
Саморозвиток	загальна конструктивність	,936	27,7
	життєва самореалізація	,850	
	життєве самовизначення	,840	
	трансформація особистості	,836	
Прагнення до фемінності	підлеглий – ідеальний образ «Я»	,840	21,7
	альтруїстичний – ідеальний образ «Я»	,797	
	залежний – ідеальний образ «Я»	,796	
	дружелюбний – ідеальний образ «Я»	,745	
Адаптивна поведінка	адаптація	,925	10,9
	прийняття інших	,783	
	самоприйняття	,782	
	інтернальність	,774	
Маскулінність образу «Я» фахівця	егоїстичний – реальний образ «Я»	,794	5,2
	агресивний – реальний образ «Я»	,768	
	егоїстичний – ідеальний образ «Я»	,724	
	агресивний – ідеальний образ «Я»	,705	
	авторитарний – реальний образ «Я»	,589	
	авторитарний – ідеальний образ «Я»	,524	
Толерантний тип взаємодії	дружелюбний – реальний образ «Я»	,828	5,02
	альтруїстичний – реальний образ «Я»	,763	
	залежний – реальний образ «Я»	,755	
Емоційне здоров'я	гармонійність особистості	,826	4,6
	індекс позитивних емоцій	,790	
	емоційна комфортність	,646	
	коефіцієнт самопочуття	,579	

У процесі факторного аналізу результатів дослідження був використаний метод головних компонентів (Principal Components) з наступним варімакс-обертанням (Varimax). До кожного фактору ввійшли показники із різним факторним навантаженням і показниками кореляції не менше 0,5 і не більше - 0,5. Результати факторного аналізу свідчать, що показники, які ми аналізуємо, в основному розподілені на шість факторів та пояснюють 75% сумарної дисперсії.

За результатами факторного аналізу, представлених у таблиці, можемо зробити висновок про достовірність виділених нами критеріїв оцінки емоційної готовності до професійної соціономічної діяльності: конструктивний критерій дає оцінку прояву показника саморозвитку особистості; регулятивний критерій оцінює прояв таких компонентів даного конструкту, як: адаптивна поведінка, прагнення до фемінності, маскулітність образу «Я» фахівця; толерантний тип взаємодії; стабілізуючий критерій оцінює особливості емоційного здоров'я.

Загальнонаукове значення. Врахування у навчально-виховному процесі ВНЗ встановлених у дослідженні наукових фактів і закономірностей відкриває шлях оптимізації процесу професійного становлення студентів, сприяючи формуванню емоційної готовності до професійної соціономічної діяльності особистості майбутнього фахівця у системі фахової підготовки.

Висновки. Емоційна готовність до професійної діяльності є провідною властивістю професійного становлення представників соціономічного типу професій, що характеризує його результативність. Нами встановлено, що емоційні знання, що є результатом функціонування емоційного інтелекту, сприяють формуванню компонентів емоційної готовності. Оцінка сформованості емоційної готовності до соціономічної діяльності здійснювалась за такими критеріями: конструктивний, регулятивний, стабілізуючий.

У результаті дослідження було конкретизовано компоненти емоційної готовності до професійної діяльності соціономічного типу, серед яких за допомогою факторного аналізу виділено такі: саморозвиток; адаптивна

поведінка; прагнення до фемінності; маскуліність образу «Я» фахівця; толерантний тип взаємодії; емоційне здоров'я.

Перспективи використання результатів дослідження. Одержаний у дослідженні емпіричний матеріал може бути використаний у змісті навчальних курсів та тренінгових програм для студентів соціономічного типу професій.

Список використаних джерел

1. Бреус Ю. Эмоциональный интеллект как личностный ресурс профессионального становления представителей социномических профессий / Ю. Бреус // SOCIETY, INTEGRATION, EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference. May 23th - 24th, 2014. – Rezekne, 2014. – Volume I. – 65- 74 p.
2. Жванія Т. В. Емоційна готовність майбутніх психологів до професійної діяльності [Текст]: автореферат... канд. психологічних наук, спец.: 19.00.07 - педагогічна та вікова психологія / Т. В. Жванія. – Х., 2012. – 19 с.
3. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2012. – 200 с.
4. Тарновская А.С. Формирование психологической готовности студентов университета к педагогической деятельности в школе [Текст]: автореф. дис... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 - педагог. и возраст. психология / А.С.Тарновская. – К., 1991. – 20 с.
5. Черепехіна О.А. Психолого-педагогічний супровід студентів-психологів у процесі їх допрофесійного самовиявлення [Елект. ресурс] / О.А.Черепехіна. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/konfer34/848.pdf>

References transliterated

1. Breus Ju. Emocional'nyj intellekt kak lichnostnyj resurs professional'nogo stanovlenija predstavitelej socionomicheskikh professij / Ju. Breus // SOCIETY,

INTEGRATION, EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference. May 23th - 24th, 2014. – Rezekne, 2014. – Volume I. – 65- 74 p.

2. Zhvaniya T. V. Emocijna hotovnist" majbutnix psyxolohiv do profesijnoy diyal"nosti [Tekst]: avtoreferat... kand. psyxolohichnyx nauk, spec.: 19.00.07 - pedahohichna ta vikova psyxolohiya / T. V. Zhvaniya. – X., 2012. – 19 s.
3. Kokun O.M. Psyxolohiya profesijnoho stanovlennya suchasnoho faxivcya: Monohrafiya. – K.: DP «Inform.-analit. ahentstvo», 2012. – 200 s.
4. Tarnovskaya A.S. Formyrovanye psyxolohycheskoj hotovnosti studentov unyversyteta k pedahohycheskoj deyatel"nosty v shkole [Tekst]: avtoref. dys... kand. psyxol. nauk: spec. 19.00.07 - pedahoh. y vozrast. psyxolohyya / A.S.Tarnovskaya. – K., 1991. – 20 s.
5. Cherepyexina O.A. Psyxoloho-pedahohichnyj suprovid studentiv-psyxolohiv u procesi yix doprofesijnoho samovvyavlennya [Elektr. resurs] / O.A.Cherepyexina. – Rezhym dostupu:
<http://www.sworld.com.ua/konfer34/848.pdf>